

TEOS-työryhmä:

**Sosiaalihuolto heikossa
työmarkkina-asemassa olevien
henkilöiden tukena**

Eveliina Pöyhönen

TEOS-työryhmä

- Tehtävänä selvittää tarvetta uudistaa sosiaalihuoltolakiin (710/1982), kehitysvammaisten erityishuollosta annettuun lakiin (519/1977), vammaispalvelulakiin (380/1987) sekä lakiin kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) sisältyvää työelämäosallisuuden tukemiseen liittyvää kokonaisuutta sekä lainsäädännön että toiminnan sisältöjen kehittämisen näkökulmista.
- Luovutti loppuraporttinsa ministeri Huoviselle 23.10.2014
 - loppuraportti sisältää luonnoksen hallituksen esitykseksi
 - työryhmä oli esityksessään yksimielinen (Kuntaliitolta täydentävä lausuma)

Lähtökohta

- Yhteiskunnan vahvistuva polarisaatio työssä oleviin ja työelämän ulkopuolelle jääneisiin
 - tekeekö sosiaalihuolto oikeita asioita oikeaan aikaan
- Fokuksessa sosiaalihuollon tehtävä vaikeasti työllistyvien henkilöiden tukemisessa silloin, kun
 - tavoitteena on työllistyminen
 - tavoitteena on muu osallisuuden tukeminen yhteiskunnassa ja yhteisöissä silloin, kun työllistyminen ei ole mahdollista
- Nykyinen palvelujärjestelmä selvitysten mukaan pirstaleinen ja vastuut epäselvät; vaikeasti työllistyvät eivät aina saa tarvitsemaansa tukea oikea-aikaisesti; vammaisten henkilöiden palvelut yhä eriytyneet; palveluiden tulokset eivät vastaa tavoitteita

Työryhmän esitys: Yksi erityislaki

- Korvattaisiin laki kuntouttavasta työtoiminnasta sekä vammaisten työllistymistä tukevaa toimintaa, työtoimintaa, työhönvalmennusta sekä päivätoimintaa koskevat osiot uudella erityislaille
- Tavoitteena selkeyttää nykyistä pirstaleista sosiaalihuollon lainsäädäntöä
- Laki sisältäisi sekä tuen työelämään menemiseen että muuhun osallisuuteen, jos työllistyminen avoimilla työmarkkinoilla ei ole mahdollista
 - mahdollistaisi joustavan siirtymisen palveluiden välillä

Työryhmän esitys: Pois erillisistä palveluista

- Uuden erityislain myötä luovuttaisiin erillisistä palveluista vammaisille ja vammattomille henkilöille
- Samoin luovuttaisiin työttömyyden kestoon liittyvistä edellytyksistä päästä palveluihin (kuntouttava työtoiminta)
- Palvelut tarjottaisiin yksilöllisen palvelutarpeen perusteella
- Tavoitteena yhdenvertaisuus sekä palveluiden nykyistä parempi ja oikea-aikaisempi kohdentuminen niitä tarvitseville

Työryhmän esitys: Selkeytetään palveluiden kohderyhmää ja tavoitteita

- Erytyslakia sovellettaisiin heikossa työmarkkina-
asemassa oleviin henkilöihin
 - työtön henkilö, jonka toimintakyvyn arvioidaan alentuneen vamman, sairauden, elämänhallinnan ongelmien, pitkittyneen työttömyyden tai vaikean sosiaalisen tilanteen vuoksi ja jolla tästä johtuen on merkittäviä vaikeuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille
- Palvelut jakautuisivat kahteen osaan: kohti työelämää vieviin palveluihin ja muuta osallisuutta tukeviin palveluihin
- Tavoitteena selkeämpi näkemys siitä, kenelle palvelut on tarkoitettu ja mikä niiden tavoite on

Työryhmän esitys: Selkeytetään eri toimijoiden välisiä vastuita

- Heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymisen edistämisen päävastuu työ- ja elinkeinohallinnolla
 - ei perustetta vammaisten ja pitkäaikaistyöttömien eriytetyille työllistymispalveluille sosiaalihuollossa
- Sosiaalihuollon päävastuulla heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja osallisuuden tukeminen
 - sisällöllisesti selkeä ero julkisiin työvoimapalveluihin ja Kelan ammatillisen kuntoutuksen palveluihin
- Tavoitteena vastuun- ja työnjaon selkeys eri toimijoiden välillä

Työryhmän esitys: Painopiste sosiaaliseen kuntoutukseen

- Sosiaalihuollon heikossa työmarkkina-asemassa oleville järjestettävät palvelut keskittyisivät sosiaaliseen kuntoutukseen
 - työelämävalmiuksia edistävä sosiaalinen kuntoutus
 - osallisuutta edistävä sosiaalinen kuntoutus
- Tavoitteena tehostaa vaikeimmin työllistyvien tarvitsemaa työhönkuntoutusta ja osallisuutta tukevia palveluita
- Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi (HE sosiaalihuoltolaiksi)

Työryhmän esitys: Työllistämisestä työelämävalmiuksien edistämiseen

- Työelämävalmiuksia edistävää sosiaalista kuntoutusta järjestettäisiin heikossa työmarkkina-asemassa olevalle henkilölle, joka tarvitsee julkisten työvoimapalveluiden lisäksi tai sijaan työelämävalmiuksia edistävää sosiaalista kuntoutusta
 - tavoitteena toimintakyvyn ja työelämävalmiuksien edistäminen
- Edellyttäisi työttömänä työnhakijana olemista TE-toimistossa
- Palvelusuunnitelmana olisi TE-hallinnon työllistymissuunnitelma, joka tehtäisiin asiakkaan, sosiaalitoimen ja TE-hallinnon välisenä yhteistyönä
- Tuettaisiin henkilön valmiuksia työskennellä avoimilla työmarkkinoilla tai yritystoiminnan kautta
- Toiminta tulisi toteuttaa siten, että henkilö voisi osallistua palvelukokonaisuuden suunnitteluun, sisällön määrittämiseen ja palvelukokonaisuuden vaikutusten omakohtaiseen arviointiin

...jatkuu

- Työelämävalmiuksia edistävää sosiaalista kuntoutusta olisivat työelämävalmiuksien selvittäminen ja työelämävalmiuksien edistäminen
 - *Työelämävalmiuksien selvittäminen* toteutettaisiin toiminnallisena jaksona, jonka aikana selvitettäisiin henkilön toimintakykyä ja työelämävalmiuksia.
 - *Työelämävalmiuksien edistäminen* toteutettaisiin yksilö- ja /tai ryhmävalmennuksena. Se sisältäisi tuen terveys- ja kuntoutuspalveluihin ja muihin tarvittaviin palveluihin hakeutumiseen ja niiden käyttöön, sekä tuen osallistumiseen julkisiin työvoimapalveluihin, ammatilliseen kuntoutukseen, koulutukseen tai muihin palveluihin, jotka edistävät asiakkaan työllistymismahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille tai yritystoimintaan.
- Tuki voisi jatkaa myös sen jälkeen, kun henkilö on sen avulla työllistynyt työsuhteiseen työhön tai yritystoiminnan kautta

Työryhmän esitys: Mahdollisuutta osallisuuteen vahvistettava

- Osallisuutta edistävää sosiaalista kuntoutusta järjestettäisiin sellaiselle heikossa työmarkkina-asemassa olevalle henkilölle
 - jonka tavoitteena ei hänen kokonaistilanteensa huomioon ottaen sekä sosiaalitoimen ja henkilön yhdessä tekemän arvion perusteella sillä hetkellä ole työllistyminen avoimille työmarkkinoille
 - ja joka tarvitsee erityistä tukea sosiaalisen toimintakykynsä ja osallisuutensa edistämiseksi tai ylläpitämiseksi, jotta hänen mahdollisuutensa elämänhallintaan, yhteisöissä toimimiseen ja sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin toteutuvat
- Palvelusuunnitelmana sosiaalihuollon (uuden sosiaalihuoltolain mukainen) palvelusuunnitelma

...jatkuu

- Osallisuutta edistävää sosiaalista kuntoutusta olisivat sosiaalisen toimintakyvyn selvittäminen ja osallisuutta edistävä toiminta
 - *sosiaalisen toimintakyvyn selvittäminen* toteutettaisiin toiminnallisena jaksena, jonka aikana selvitettäisiin henkilön sosiaalista toimintakykyä ja mahdollisuuksia osallistua yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan
 - *osallisuutta edistävällä toiminnalla* tarkoitettaisiin tukea elämänhallintaan ja itsenäiseen selviytymiseen, yhteisöissä ja yhteiskunnassa toimimiseen ja vuorovaikutussuhteisiin (kodin ulkopuolella tapahtuva, henkilön kannalta mielekäs toiminta)
 - toiminta tulisi järjestää siten, että henkilö voisi osallistua palvelukokonaisuuden suunnitteluun, sisällön määrittämiseen sekä palvelukokonaisuuden vaikutusten omakohtaiseen arviointiin

Työryhmän esitys: Työtoiminnan järjestämisedellytyksiä tarkennettava

- Tavoitteena tulisi olla toimintaan osallistuvan henkilön toimintakyvyn tai työelämävalmiuksien selvittäminen tai edistäminen tai osallisuuden edistäminen
- Toimintaan tulisi aina sisältyä sosiaalihuollon tai kuntoutuksen ammatillisen henkilöstön tuki ja ohjaus työtehtäviin liittyvän tuen ja ohjauksen lisäksi
- Toiminnalla ei saisi korvata virka- tai työsuhteista työtä eikä se saisi aiheuttaa irtisanomisia tai lomautuksia tai työsuhteiden tai virkasuhteiden heikentymistä
- Toiminta ei saisi aiheuttaa sen järjestäjälle sellaista etua, joka vääristäisi yritysten tai yksityisten elinkeinonharjoittajien välistä kilpailua
- Henkilöä ei saisi ohjata tehtäviin, joista on irtisanottu tai lomautettu työntekijöitä viimeisen 9 kk aikana
- *Yrityksissä* toimintajakso saisi kestää enintään kolme kuukautta (12 kuukauden aikana) ja toiminnan tavoitteena tulisi olla ensisijaisesti siirtyminen palkkatuettuun työhön tai avoimille työmarkkinoille

Työryhmän esitys: Asiakkaiden saamia korvauksia yhdenmukaistettava

- Työelämävalmiuksia edistävään sosiaaliseen kuntoutukseen osallistuvalla henkilöllä maksettaisiin kulukorvausta 9 euroa/osallistumispäivä
 - korvaisi kuntouttavan työtoiminnan ajalta maksettavan kulukorvauksen/toimintarahaa sekä työosuusrahan
- Matkakustannukset korvattaisiin, mikäli ne tosiasiallisesti estäisivät henkilön osallistumisen palveluun
- Osallisuutta edistävään sosiaaliseen kuntoutukseen osallistuvan henkilön matkakustannukset korvattaisiin, jos ne tosiasiallisesti estäisivät hänen osallistumisensa palveluun

Työryhmän esitys: Valtion korvausta kunnille korotettava

- Valtio maksaisi kunnalle 15 euroa/osallistumispäivä/hlö työelämävalmiuksia edistävän sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä
 - korvaisi nykyisen valtion korvauksen kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä
 - loput kustannukset oikeuttaisivat valtionosuuteen
- Kuntouttava työtoiminta korvattaisiin työelämävalmiuksia edistävällä sosiaalisella kuntoutuksella työttömyysturvalain mukaisena työllistymistä edistävänä palveluna
 - valtio vastaisi työmarkkinatukimenoista palvelun ajalta

Lopuksi

- Muutosten aiottujen vaikutusten toteutuminen edellyttää
 - työ- ja elinkeinopalveluiden kohdentumista ja räätälöintiä nykyistä aiemmin ja vahvemmin heikossa työmarkkina-asemassa oleviin henkilöihin (mahdolliset lisäresurssitarpeet julkisissa työvoimapalveluissa)
 - työ- ja elinkeinohallinnon ja sosiaalihuollon nykyistä vahvempaa yhteistyötä heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemisessa
- Esitysten toimeenpano jää seuraavan hallituksen tehtäväksi
- Uusi lainsäädäntö mahdollisesti voimaan vuoden 2017 alussa
 - yhteensovittaminen mm. SOTE-uudistuksen ja vammaislainsäädännön uudistuksen kanssa